

Grauzaria in Sernio

Gorska lepotca Karnijskih Alp

Besedilo in Fotografije: Andrej Mašera

V vzhodnem delu Karnijskih Alp, nedaleč od slovenske meje, je majhna skupina razmeroma nizkih dvatisočakov, ki pa s svojo obliko, slikovitim okoljem in raznovrstnimi ter zelo zanimivimi pristopi močno vabijo k obisku. Tu tudi ne bomo srečevali množice obiskovalcev, ampak bomo uživali blagodejen mir prvobitne, samotne gorske pokrajine. Tura kot nalašč za kakšen sončen, pozlačen jesenski dan.

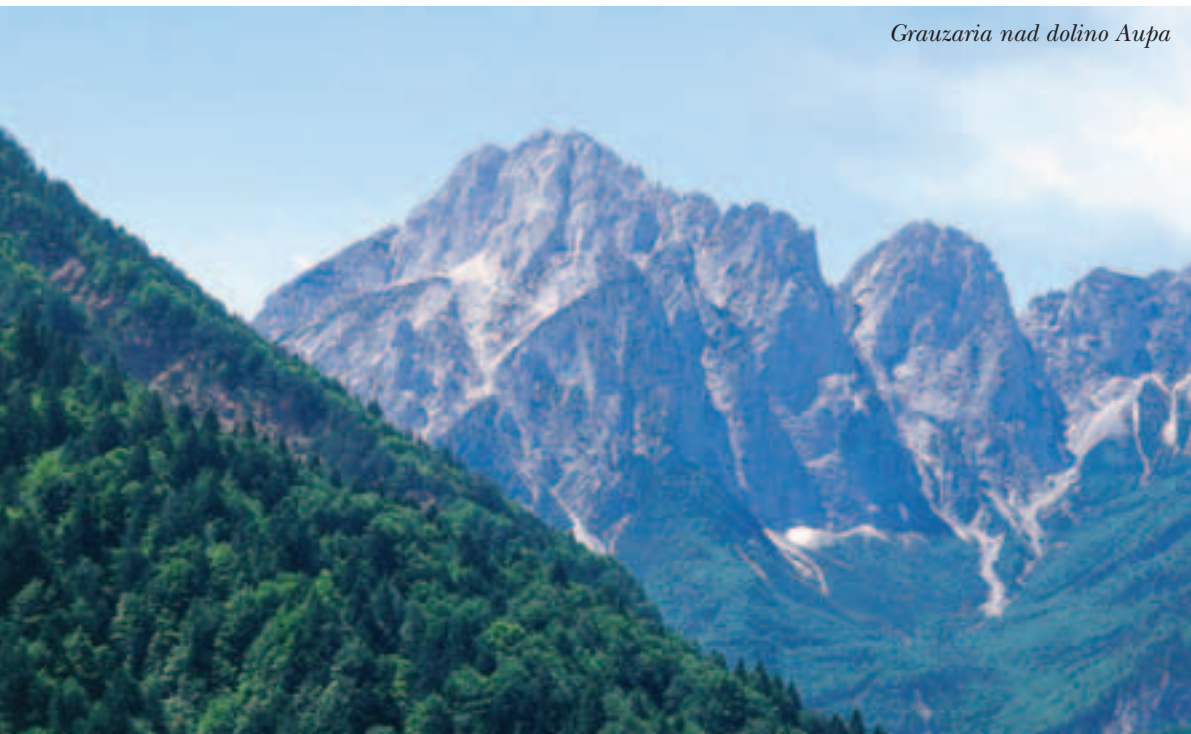
Creta Grauzaria (2065 m)

Grauzaria je mogočna, močno razčlenjena gora, ki s številnimi stolpi, z labirintom divjih grap in žlebov ter navpičnih sten kraljuje nad slikovito in osamljeno dolino Val Aupa. Skromna višina gore ne

pomeni nič in naj nikogar ne zavede. Izhodišče leži nizko, vzpon pa je dolg, naporen in zelo zahteven.

Celoten masiv Grauzarie je precej zapleteno zgrajen, tako da glavni vrh od vznožja sploh ni viden, ker ga zakrivajo stranski vrhovi. Z glavnega vrha se na vse strani cepijo številni grebeni: proti severu se našagani greben konča z značilno oblikovanim navpičnim stolpom Cima delle Sfinge, 1754 m, proti severovzhodu leži Cima Nord-Est, 1820 m, južno pa izstopa izrazita Cima Senza Nome, 1930 m. Proti jugozahodu se kratek in strm greben spusti na škrbino Portonat, 1860 m, ki Grauzario razmejuje od sosednje Cime dai Gjai, 1916 m. Vzhodno pod vrhom je divja, samotna visokogorska krnica Gran Circo ali Plan de la Crete, v kateri je bivak Dionisio Feruglio, 1700 m. Prvi

Grauzaria nad dolino Aupa

Sernio od severozahoda

vzpon na Grauzario sta leta 1893 opravila A. Ferruci in E. Pico z dvema domačinoma. Poleg vzpona na glavni vrh se v območju Grauzarie ponuja tudi velikopotezna, dolga in zelo zahtevna tura, zavarovana pot »A. Ferruci« in via ferrata »Cengle dal Bec«, ki obkrožita celoten masiv skozi krnico Gran Circo mimo bivaka Feruglio.

Kako pridemo do Grauzarie? Mejo z Italijo prestopimo v Ratečah in se skozi Trbiž peljemo po Kanalski dolini do Tablje (Pontebba). Tu zavijemo na cesto, ki gre proti Mokrinam (Passo di Pramollo, Nassfeld), vendar jo kmalu zapustimo po cesti z oznakami za Moggio Udinese, ki zavije ostro v levo in naredi nad Tabljo dolg ovinek proti jugu. Cesta se nato dviga skozi slikovite kraje Studena alta, Frattis, Aupa do sedla Sella di Cereschiatis, 1066 m, potem pa se začne spuščati v dolino Aupa, kjer kmalu uzremo naš cilj. Ko pripeljemo mimo zaselka Gallizzis, smo kmalu na mostičku čez potok Rio Fontanaz. Takoj za mostičkom zavijemo po ozki, strmi cesti desno in smo po nekaj sto metrih na parkirišču – Case Stallon del Nanghet, 741 m, kjer je izhodišče za naš vzpon.

Pot št. 437 se začne dvigati v okljukih skozi smrekov gozd mimo stalnega studenca, nato pa kmalu doseže travnike zapuščene planine Casere Flop, s katere na levi odlično vidimo značilno glavo Sfinge, ki se košati nad navpičnimi stenami. Vzpon zložno nadaljujemo skozi redke bukove gozde, potem skozi rušje ter se prek dveh potokov dvignemo do kočice Rifugio Creta Grauzaria, 1250 m. Lična kočica na žalost pogosto ni oskrbovana in je še zaprta! Sedaj nas čaka precej naporen in strm vzpon na škrbino Portonat. Od kočice sestopimo do potoka, ga prekoračimo in se ob njem vzpenjamo kakih 100 m. Pot s št. 444 se po strmih travnatem in gruščnatem pobočju približa stenam Cime dai Gjai, kjer zavije levo ter prek neizrazitega sedelca doseže glavno grapo, ki se spušča s Portonata. Steza po grapi je strma, robata, pogosto gruščnata, tako da vzpon ni ravno prijeten. Na škrbini Portonat zavijemo levo do stene, kjer takoj nad gruščem naskočimo ključno mesto ture: čez 3 m visok, navpičen prag (II+) splezamo na polico pod streho in po njej levo v lažji svet. V cik-caku naprej po policah (I) do strmega in ne-

Sernio iz doline Incarojo

koliko izpostavljenega raza, ki mu sledimo kakih 100 m (mestoma II) skoraj do jugozahodnega grebena, kjer se svet položi. Tu spet naletimo na stezico, ki nas pelje v levo čez police in grape do severozahodne rame, na kateri stoji križ. Naša pot zavije desno vzdolž zračnega grebena do ozkega in razbitega vrha s kipecem Marije.

Sestopimo po poti vzpona. S Portonata je možen tudi sestop proti jugu po poti št. 444 v dolino Aupa do vasi Grauzaria, vendar ni priporočljiv, ker je v popolni divjini poti težko slediti, pa še zelo daleč od izhodišča nas pripelje v dolino.

Monte Sernio (2187 m)

Sernio se dviga zahodno od Grauzarie in je v nasprotju z njo vitka, elegantna skalnata piramida dolomitskega videza. Strme stene, ki z vršnega grebena padajo na vse strani, posebno severovzhodna, so zgrajene iz bleščeče belega apnenca, zato je Sernio prvovrsten gorski lepotec. Najlepši je z zahoda, če ga opazujemo z gore Tersadie, čez globoko dolino Canale d'Incarojo, kjer dominira nad slikovitim mestecem Paularom, ki leži v kotlini na koncu doline. Piramido Sernia tvorijo trije

grebeni: vzhodni, po katerem gre običajna pot, jugozahodni, Crete di Palasecca, ki se postopno spušča do sredogorskega Monte Palavierte, 1814 m, in strmi severozahodni raz, po katerem poteka zelo privlačna in označena smer II. težavnostne stopnje. V bližini Sernia sta dve koči, že omenjena Rifugio Grauzaria, mimo katere gre običajen vzpon na goro; severozahodno pa leži prikupna koča Rifugio Monte Sernio, 1419 m, ki je vedno odprta, a ni oskrbovana. Do nje se povzpemo iz kraja Lovea v dolini Canale d'Incarojo in je izhodišče za vzpon po severozahodnem razu. Prvi uspešni vzpon na Sernio sta leta 1879 opravili sestri Minetta in Annina Grassi iz Tolmezza z vodniki; podatek, da je bil prvi na vrhu že leta 1840 avstrijski nadvojvoda Johann, ni bil z ničemer potrjen in se ga danes ne upošteva.

Od izhodišča, ki je isto kot za vzpon na Grauzario, se povzpemo do istoimenske kočice (glej zgoraj!). Takoj za kočico se začnemo vzpenjati po poti, ki vijuga skozi bukov gozd, do pašnikov opuščene planine Casere Foran de la Gjaline in po njih do sedla Foran de la Gjaline, 1560 m. Tu se že pokaže naš cilj v vsej lepoti. S sedla zavijemo levo, malo navzdol, v smeri izrazitega skalnatega stolpa Torre Nuviernulis, 1881 m. Kmalu se nam z desne priključi udobna mulatjera, ki pripelje od kočice Sernio; po njej se v širokih zavojih povzpemo na škrbino Forca Nuviernulis, 1732 m, vzhodno od istoimenskega stolpa. Tu zapustimo mulatjero, ki se s škrbine spušča proti jugu v dolino Val Nuviernulis, in po ozki stezici v desno prečimo pobočja pod stolpom. Po strmi travnati vesini se povzpemo v bližino ozke škrbinice med Serniom in sosednjim vitkim stolpom Torre Ivano, 1860 m. Tu vstopimo v vzhodno steno Sernia in takoj preplezamo nekaj metrov visok prag z odlično skalo in številnimi oprimki (II-, ključno mesto). Pri nadaljnjem vzponu se nekaj časa izmenjujejo kratki skalni skoki in žlebovi s strmimi travnatimi odstavki. Poševna stezica v desno pripelje do strmega žleba, skozi katerega splezamo (I) v skrotasto, položnejše pobočje pod južnim grebenom. Skozi rušje in po skrotju smo kmalu na širokem grebenu, po katerem čez neizrazit predvrh v kratkem dosežemo glavni vrh. Razgled je enkratni, v jasnih jesenskih dneh sega od Visokih Tur do Jadranskega morja. Sestopimo po poti vzpona. ●